ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

10. září 2009 *

Ve věci C-292/08,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemsko) ze dne 20. června 2008, došlým Soudnímu dvoru dne 2. července 2008, v řízení

German Graphics Graphische Maschinen GmbH

proti

Alice van der Schee, insolvenční správkyně společnosti Holland Binding BV,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann, předseda senátu (soudce zpravodaj), M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet a E. Levits, soudci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

generální advokát: P. Mengozzi,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za nizozemskou vládu C. Wissels a C. ten Dam, jako zmocněnkyněmi,

– za španělskou vládu J. López-Medel Basconesem, jako zmocněncem,

– za italskou vládu I. Bruni, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s W. Ferrante, avvocato dello Stato,

– za vládu Spojeného království H. Walker a A. Henshawem, jako zmocněnci,

– za Komisi Evropských společenství A.-M. Rouchaud-Joët a R. Troostersem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 4 odst. 2 písm. b), čl. 7 odst. 1 a čl. 25 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191) a čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi German Graphics Graphische Maschinen GmbH (dále jen „German Graphics“) a A. van der Schee, insolvenční správkyní společnosti Holland Binding BV (dále jen „Holland Binding“), ve věci výkonu usnesení vydaného německým soudem.

Právní rámec

3 Článek 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 stanoví:

„Soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné k zahájení úpadkového řízení. V případě společnosti nebo právnické osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje sídlo, pokud není prokázán opak."

4 Článek 4 odst. 1 a 2 písm. b) tohoto nařízení stanoví:

„1. Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (dále jen ‚stát, který řízení zahájil').

2. Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména:

[…]

b) majetek, který tvoří část majetkové podstaty, a způsob nakládání s majetkem, který dlužník nabyl po zahájení úpadkového řízení."

5 Článek 7 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví:

„Zahájením úpadkového řízení proti kupujícímu určité věci není dotčeno právo prodávajícího založené na výhradě vlastnictví, pokud se v okamžiku zahájení řízení věc nacházela na území jiného členského státu než státu, který řízení zahájil.“

6 Článek 25 odst. 1 a 2 tohoto nařízení stanoví:

„1. Rozhodnutí učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení řízení je uznáno podle článku 16, která se týkají průběhu a skončení úpadkového řízení, a vyrovnání tímto soudem schválená se rovněž uznávají bez dalších formálních náležitostí. Tato rozhodnutí jsou vykonatelná podle článků 31 až 51 (s výjimkou čl. 34 odst. 2) úmluvy [ze dne 27. září 1968] o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [(Úř. věst. 1972, L 299, s. 32)], ve znění úmluv o přistoupení k uvedené úmluvě [(dále jen ‚Bruselská úmluva‘)].

První pododstavec se rovněž vztahuje na rozhodnutí, která vyplývají přímo z úpadkového řízení, a na rozhodnutí, která s ním úzce souvisejí, i když je učinil jiný soud.

První pododstavec se rovněž vztahuje na rozhodnutí týkající se ochranných opatření, která byla učiněna po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.

2. Uznávání a výkon rozhodnutí jiných než uvedených v odstavci 1 se řídí úmluvou uvedenou v odstavci 1, pokud je použitelná.“

7 Článek 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 stanoví jeho oblast působnosti. Uvedené nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní a nevztahuje se na věci daňové, celní a správní.

8 Článek 1 odst. 2 nařízení č. 44/2001 stanoví:

„Toto nařízení se nevztahuje na:

[…]

b) konkursy, vyrovnání a podobná řízení;

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

9 German Graphics, společnost založená podle německého práva, uzavřela, jakožto prodávající, s Holland Binding, společností založenou podle nizozemského práva, kupní smlouvu na prodej strojů, která obsahovala klauzuli o výhradě vlastnictví ve prospěch German Graphics.

10 Rechtbank Utrecht (Nizozemsko) prohlásil rozsudkem ze dne 1. listopadu 2006 úpadek společnosti Holland Binding B. V. a ustanovil insolvenčního správce.

11 Usnesením ze dne 5. prosince 2006 vyhověl Landgericht Braunschweig (Německo) návrhu podanému společností German Graphics na vydání ochranných opatření ohledně několika strojů, které se nacházely v prostorách společnosti Holland Binding v Nizozemsku. Tento návrh se opíral o uvedenou výhradu vlastnictví.

12 Dne 18. prosince 2006 voorzieningenrechter te Utrecht (soudce v řízení o předběžném opatření v Utrechtu) prohlásil usnesení Landgericht Braunschweig za vykonatelné. Alice van der Schee, jakožto insolvenční správkyně společnosti Holland Binding, poté podala proti tomuto rozhodnutí odvolání u Rechtbank Utrecht, který uvedené usnesení rozhodnutím ze dne 28. března 2007 změnil. German Graphics podala proti rozhodnutí Rechtbank Utrecht kasační opravný prostředek u Hoge Raad der Nederlanden.

13 Usnesením ze dne 20. června 2008 se Hoge Raad der Nederlanden rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Má být čl. 25 odst. 2 nařízení [č. 1346/2000] vykládán v tom smyslu, že v něm použitá formulace ‚pokud je úmluva [tedy nařízení č. 44/2001] použitelná' znamená, že předtím, než bude moci být učiněn závěr ohledně použití ustanovení

upravujících uznávání a výkon, která jsou uvedena v nařízení č. 44/2001, na jiná rozhodnutí než ta, která jsou uvedena v čl. 25 odst. 1 nařízení [č. 1346/2000], je třeba nejprve ověřit, zda tato rozhodnutí nejsou podle čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 44/2001 vyloučena z věcné působnosti tohoto nařízení?

2) Má být čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 44/2001 ve spojení s čl. 7 odst. 1 nařízení [č. 1346/2000] vykládán v tom smyslu, že okolnost, že věc, na kterou se vztahuje výhrada vlastnictví, se v okamžiku zahájení úpadkového řízení vůči kupujícímu nachází v tom členském státě, ve kterém je uvedené řízení zahájeno, vede k tomu, že takovou žalobu prodávajícího podanou z titulu této výhrady vlastnictví, o jakou se jedná v případě společnosti German Graphics, je nutno považovat za žalobu, která se ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 44/2001 týká úpadku, a je proto vyloučena z působnosti uvedeného nařízení?

3) Má na druhou otázku vliv skutečnost, že majetek, který tvoří součást majetkové podstaty, je určen v souladu s čl. 4 odst. 2 písm. b) nařízení [č. 1346/2000] na základě práva členského státu, na jehož území bylo řízení zahájeno?“

K první otázce

14 Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda soud pověřený výkonem rozhodnutí musí ještě předtím, než bude moci na základě nařízení č. 44/2001 rozhodnout, že se rozhodnutí uznává ve smyslu čl. 25 odst. 2 nařízení č. 1346/2000, ověřit, zda uvedené rozhodnutí spadá do působnosti nařízení č. 44/2001.

15 Uznávání rozhodnutí týkajících se úpadkových řízení upravují články 16 až 26 nařízení č. 1346/2000. V této souvislosti je cílem článku 25 tohoto nařízení mimo jiné uznávání a vykonatelnost jiných rozhodnutí než těch, která se přímo týkají zahájení úpadkového řízení.

16 Uvedený článek 25 v prvním pododstavci svého odstavce 1 upravuje jednak „rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení" takového řízení, dále pak ve svém druhém a třetím pododstavci odstavce 1 rozhodnutí, „která vyplývají přímo z úpadkového řízení a která s ním úzce souvisejí", jakož i rozhodnutí týkající se některých ochranných opatření, a ve svém odstavci 2 „rozhodnutí jin[á] než uveden[á] v odstavci 1 […], pokud je tato úmluva [tedy Bruselská úmluva] použitelná".

17 V důsledku toho nejsou rozhodnutí uvedená v čl. 25 odst. 2 nařízení č. 1346/2000 rozhodnutími, která spadají do oblasti působnosti tohoto nařízení. Navíc není vyloučeno, že se mezi nimi vyskytují rozhodnutí, která nespadají ani do oblasti působnosti nařízení č. 1346/2000 ani do působnosti nařízení č. 44/2001. Ze znění čl. 25 odst. 2 v této souvislosti vyplývá, že použití nařízení č. 44/2001 na rozhodnutí ve smyslu tohoto ustanovení podléhá podmínce, aby toto rozhodnutí spadalo do oblasti působnosti posledně uvedeného nařízení.

18 Z toho vyplývá, že jestliže se dotyčné rozhodnutí netýká občanských nebo obchodních věcí nebo se jedná o případ vyloučení z působnosti nařízení č. 44/2001, které upravuje článek 1 tohoto nařízení, nemůže se uvedené nařízení použít.

19 V důsledku toho musí soud pověřený výkonem rozhodnutí ještě předtím, než rozhodne, že se rozhodnutí, které nespadá do oblasti působnosti nařízení č. 1346/2000, uznává podle nařízení č. 44/2001, ověřit, zda dotčené rozhodnutí spadá do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001.

20 Z výše uvedeného vyplývá, že na první otázku je třeba odpovědět tak, že čl. 25 odst. 2 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že v něm použitá formulace „pokud je tato úmluva použitelná“ znamená, že předtím, než bude moci být učiněn závěr, že se ustanovení upravující uznávání a výkon obsažená v nařízení č. 44/2001 použijí na jiná rozhodnutí než ta, která jsou uvedena v čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1346/2000, je třeba nejprve ověřit, zda tato rozhodnutí nejsou vyloučena z věcné působnosti nařízení č. 44/2001.

Ke druhé a třetí otázce

21 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, je, zda je z důvodu zahájení úpadkového řízení vůči kupujícímu – a pokud se věc, na kterou se vztahuje výhrada vlastnictví, nachází ve členském státě, v němž bylo toto řízení zahájeno – žaloba podaná prodávajícím vůči uvedenému kupujícímu, která je založena na této výhradě, vyloučena z oblasti působnosti nařízení č. 44/2001.

22 Aby bylo možné odpovědět na tyto otázky, je třeba odkázat na body odůvodnění nařízení č. 44/2001. Druhý z těchto bodů odůvodnění stanoví, že určité rozdíly mezi vnitrostátními pravidly pro určení příslušnosti a pro uznávání rozhodnutí ztěžují řádné fungování vnitřního trhu. Podle sedmého bodu odůvodnění by oblast působnosti tohoto nařízení měla zahrnovat všechny hlavní věci spadající do oblasti občanského a obchodního práva kromě určitých přesně stanovených záležitostí. Patnáctý bod odůvodnění uvedeného nařízení zdůrazňuje nezbytnost, aby v zájmu harmonického výkonu spravedlnosti nebyla ve dvou členských státech vydána vzájemně si odporující rozhodnutí.

23 Tyto body odůvodnění naznačují úmysl zákonodárce Společenství přiklonit se k široké definici pojmu „obchodní a občanské věci“, který je uveden v čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001, a v důsledku toho přiznat tomuto článku širokou působnost.

24 Takový výklad je rovněž potvrzen první větou šestého bodu odůvodnění nařízení č. 1346/2000, podle níž se toto nařízení omezuje v souladu se zásadou proporcionality na ustanovení, která upravují příslušnost pro zahájení úpadkových řízení, a na rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na základě úpadkových řízení a s takovými řízeními úzce souvisejí.

25 Působnost posledně uvedeného nařízení by proto neměla být předmětem extenzivního výkladu.

26 K upřesnění je třeba připomenout, že Soudní dvůr v rámci své judikatury týkající se Bruselské úmluvy rozhodl, že žaloba se pojí s úpadkovým řízením, jestliže přímo vyplývá z úpadku a úzce souvisí s daným konkurzním nebo vyrovnacím řízením (viz rozsudek ze dne 22. února 1979, Gourdain, 133/78, Recueil, s. 733, bod 4). Žaloba mající takové vlastnosti tedy nespadá do působnosti této úmluvy (viz rozsudek ze dne 12. února 2009, Seagon, C-339/07, Sb. rozh. s. I-767, bod 19).

27 Jelikož nařízení č. 44/2001 nyní ve vztazích mezi členskými státy nahrazuje Bruselskou úmluvu, platí výklad ustanovení této úmluvy podaný Soudním dvorem rovněž pro ustanovení uvedeného nařízení, pokud lze ustanovení uvedené úmluvy a ustanovení nařízení č. 44/2001 kvalifikovat jako rovnocenná. Krom toho z devatenáctého bodu odůvodnění tohoto nařízení vyplývá, že při výkladu musí být zajištěna návaznost mezi Bruselskou úmluvou a uvedeným nařízením (rozsudek ze dne 23. dubna 2009, Draka NK Cables a další, C-167/08, Sb. rozh. s. I-000, bod 20).

28 V systému zavedeném nařízením č. 44/2001 přitom zaujímá jeho čl. 1 odst. 2 písm. b) totožné místo a plní stejnou funkci jako čl. 1 druhý pododstavec bod 2 Bruselské úmluvy. Obě ustanovení jsou mimoto totožného znění (rozsudek ze dne 2. července 2009, SCT Industri, C-111/08, Sb. rozh. s. I-5655, bod 23).

29 S ohledem na výše uvedené je to tedy intenzita vztahu existujícího – ve smyslu judikatury vyplývající z výše uvedeného rozsudku Gourdain – mezi takovou žalobou, která je předmětem věci v původním řízení, a úpadkovým řízením, jež je určující pro účely rozhodnutí, zda se uplatní vyloučení z působnosti nařízení stanovené v čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 44/2001.

30 Přitom je třeba konstatovat, že v takové situaci, jaká je dotčená ve věci v původním řízení, není tento vztah ani dostatečně přímý ani dostatečně úzký k tomu, aby bylo vyloučeno použití nařízení č. 44/2001.

31 Z předkládacího usnesení totiž vyplývá, že German Graphics, tj. navrhovatelka v řízení zahájeném u Landgericht Braunschweig, požadovala vrácení věcí, kterých je vlastníkem, a že tento soud měl pouze vyjasnit otázku vlastnictví k některým strojům, které se nacházely v prostorách společnosti Holland Binding v Nizozemsku. Odpověď na tuto právní otázku nezávisí na zahájení úpadkového řízení. Žaloba společnosti German Graphics směřovala pouze k tomu, aby bylo zajištěno naplnění klauzule obsahující výhradu vlastnictví v její prospěch.

32 Jinými slovy, žaloba týkající se uvedené výhrady vlastnictví představuje nezávislou žalobu, která nevychází z práva o úpadkovém řízení a nevyžaduje ani zahájení řízení tohoto druhu ani zásah insolvenčního správce.

33 Za těchto podmínek se pouhá skutečnost, že insolvenční správce je stranou sporu, nejeví být dostatečná k tomu, aby řízení zahájené u Landgericht Braunschweig bylo kvalifikováno jako řízení, které vyplývá přímo z úpadku a úzce souvisí s daným konkurzním řízením.

34 Je tedy třeba konstatovat, že taková žaloba, jakou German Graphics zahájila řízení u Landgericht Braunschweig, nespadá mimo oblast působnosti nařízení č. 44/2001.

35 Předkládající soud se nicméně táže, zda by mohl mít čl. 7 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 vliv na kvalifikaci žalob, které mají vztah k úpadkovému řízení. Toto ustanovení přitom pouze stanoví, že „zahájením úpadkového řízení proti kupujícímu určité věci není dotčeno právo prodávajícího založené na výhradě vlastnictví, pokud se v okamžiku zahájení řízení věc nacházela na území jiného členského státu než státu, který řízení zahájil". Jinými slovy, uvedené ustanovení je pouze hmotněprávním pravidlem, které má chránit prodávajícího, pokud jde o majetek, který se nachází mimo členský stát, ve kterém bylo zahájeno úpadkové řízení.

36 Krom toho se uvedený čl. 7 odst. 1 ve věci v původním řízení nepoužije, jelikož majetek společnosti German Graphics se v okamžiku zahájení úpadkového řízení nacházel v Nizozemsku, tedy na území členského státu, ve kterém bylo toto řízení zahájeno.

37 Pokud jde o vliv, který by mohl mít čl. 4 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1346/2000 na odpověď Soudního dvora ohledně kvalifikace žaloby, která je předmětem původního řízení, je třeba konstatovat, že toto ustanovení představuje pouze pravidlo, které má zamezit kolizi norem, jelikož stanoví, že právo státu, který zahájil úpadkové řízení, se použije pro účely určení „majetku, který tvoří část majetkové podstaty, a způsobu nakládání s majetkem, který dlužník nabyl po zahájení úpadkového řízení". Toto ustanovení nemá žádný dopad na oblast působnosti nařízení č. 44/2001.

38 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na druhou a třetí otázku odpovědět tak, že výjimka upravená v čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 44/2001, ve spojení s čl. 7 odst. 1 nařízení č. 1346/2000, musí být vykládána, s ohledem na ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. b) posledně uvedeného nařízení, v tom smyslu, že se nepoužije na žalobu prodávajícího podanou z titulu výhrady vlastnictví proti kupujícímu, který je v úpadku, pokud se věc, na kterou se vztahuje tato výhrada, nachází v okamžiku zahájení úpadkového řízení vůči uvedenému kupujícímu v členském státě, ve kterém je toto řízení zahájeno.

K nákladům řízení

39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

1) Článek 25 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení musí být vykládán v tom smyslu, že formulace „pokud je tato úmluva použitelná“ znamená, že předtím, než bude moci být učiněn závěr, že se ustanovení upravující uznávání a výkon obsažená v nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech použijí na jiná rozhodnutí než ta, která jsou uvedena v čl. 25 odst. 1 nařízení č. 1346/2000, je třeba ověřit, zda tato rozhodnutí nejsou vyloučena z věcné působnosti nařízení č. 44/2001.

2) Výjimka upravená v čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 44/2001, ve spojení s čl. 7 odst. 1 nařízení č. 1346/2000, musí být vykládána, s ohledem na ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. b) posledně uvedeného nařízení, v tom smyslu, že se nepoužije na žalobu prodávajícího podanou z titulu výhrady vlastnictví proti kupujícímu, který je v úpadku, pokud se věc, na kterou se vztahuje tato výhrada, nachází v okamžiku zahájení úpadkového řízení vůči uvedenému kupujícímu v členském státě, ve kterém je toto řízení zahájeno.

Podpisy.